

Скороход А. О.,

*студентка IV курсу за спеціальністю «Культурологія»
Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО КНИЖКОВОГО РИНКУ У ПЕРІОД 2014–2022 РОКІВ

З розвитком ринкових відносин книжкова продукція стала невід’ємною його частиною торгівлі. Впродовж всього свого існування книги слугували не лише для здобування знань чи як засіб для цікавого проведення часу. Саме через друковане слово формувалося суспільство, з його поглядами на життя, ментальністю, культурою, моральними цінностями. Також книги є невід’ємною частиною формування гуманітарної безпеки країни. З інформації, яку здобувають читачі, формуються політичні погляди та культура, відбувається єднання країни навколо спільного вектору розвитку. Не менш важливу роль відіграє книга у поширенні української мови, популяризації української літератури та культури.

До 2014 року пропозиція українських книг на вітчизняному ринкові була досить обмеженою. Книжковий ринок був переповнений російськими виданнями. Українська асоціація книговидавців у 2013 році провела дослідження, результати яких були досить невтішними: 73–75% ринку складали російські книги, а українські – лише 20–23 %. Від цього фінансово страждали видавці. Та найнебезпечнішим було те, що книги, імпортовані з Росії, несли реальну загрозу національним інтересам нашої країни.

З початком збройної агресії Росії проти України у 2014 році україномовний сегмент на вітчизняному ринку почав зростати. Цьому сприяли патріотичні настрої в суспільстві та переосмислення важливості рідної мови. Українські видавці підсилили власні позиції новинками літератури – творами молодих українських письменників. Таким чином, імпорт друкованої продукції з Росії скоротився у декілька разів, хоча тіньова торгівля залишалася досить потужною.

Водночас у 2014–2015 році збереглися негативні тенденції на книжковому ринкові України. Наклади книг наших видавництв зменшилися через високу інфляцію та низьку купівельну спроможність населення. Таким чином, обсяги української друкованої продукції на вітчизняному ринку скоротилися, незважаючи на часткове витіснення російських книг.

2016 року Президентом України було підписано закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту». Метою цього документу було обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту.

Після введення Закону в дію на книжковому ринку України поменшало російськомовної друкованої продукції. Для прикладу, відповідно до даних Книжкової палати, у 2013 році видавництвами нашої країни було надруковано близько 27% книг російською мовою, а у 2018 – 14%.

Попри це, література країни агресора все ще міцно трималася на просторах нашого ринку. Станом на 2018 рік вартість книг, завезених з Росії, становила 3,4 мільйони доларів. До всього, в Україні почали відкриватися дочірні компанії відомих російських видавництв, які заявляли про друк та розповсюдження літератури з різних навчальних дисциплін і спеціальностей та частково педагогічного спрямування.

У 2020–2021 рр книжковий ринок України переживав не найкращі свої часи. Тиражі книг, виданих в Україні скоротилися майже у 4 рази. Причиною цього був низький рівень «читання». За деякими дослідженнями лише 46% українців читали хоча б раз на місяць, що значно менше ніж в інших країнах. Попри заборону імпорту іноземної друкованої продукції, обсяг літератури російського виробництва складав близько 100 мільйонів доларів на рік. Діяли так звані «сірі схеми», з допомогою яких відбувалося завезення книг з росії.

В період з 2014 по 2022 роки на українському книжковому ринкові була значна кількість літератури мовою агресора. Видавництва пояснювали це тим, що попит на російськомовні книги значно вищий, адже основна частина споживачів бажають читати книги саме цією мовою. І хоча після 2014 року частина прихильників російської зменшилася, все ж така ситуація дійсно мала місце, тому між намаганням популяризувати рідну мову та фінансовою стабільністю, що на пряму залежить від читачів, перемагав останній фактор.

Масштабний російський ринок дозволяв знижувати собівартість книг. Як результат, останні були значно дешевшими за українськомовні, а тому привабливішими для сповивачів. Російські видавці викупляли ліцензії на право перекладу світових бестселерів, в тому числі і українською мовою, які потім так і не видавали. У східних регіонах України, де частка російськомовних громадян складала більше 90%, книгарні не бажали закупувати книги українською мовою, адже ті не користувалися попитом.

У 2021 році владою країни було запроваджено фінансування громадян, які погодились зробити щеплення від коронавірусу. Так звану «ковідну тисячу» люди витрачали в основному на покупку книг. Цей час став піком розквіту для українського книжкового ринку. Після 24 лютого 2022 року цей процес на певний час призупинився, але водночас у 2022–2023 рр. в умовах повномасштабного військового вторгнення на територію України активно зростає мережа книгарень, у Києві та інших містах відкриваються нові кав'ярні-книгарні, які спрямовані на популяризацію читання. Цей феномен потребує окремого культурологічного осмислення.

Список використаних джерел:

1. Решетуха Т. В., Йордан Г. М. Книжковий ринок України 2015–2017 років. *Квалілогія книги*. 2018. 1. 33–42.
2. Демуз І. Національний книжковий ринок у контексті реалізації гуманітарної державної політики. *Економічний вісник університету*. 2018. 1(37). 69–74.
3. Андрущенко В. Книга у структурі інформаційного простору освіти. *Вища освіта України*. 2022. 3. 5–12.